

Republica Moldova la răscruce: Uniunea Europeană sau Rusia?

George Scutaru
Ion Cristea

Autori: George Scutaru, CEO, New Strategy Center
Ion Cristea, Expert Relații Internaționale, New Strategy Center

© New Strategy Center

Copertă: Puzzle steaguri Republica Moldova, UE, Rusia - imagine creată cu ChatGPT

Despre New Strategy Center

New Strategy Center este un think tank românesc specializat în politică externă, de apărare și securitate. New Strategy Center își concentrează activitatea pe trei direcții principale: furnizarea de analize de specialitate pentru factori de decizie; desfășurarea unor dezbateri periodice, atât în regim Chatham House, cât și publice, pe teme de interes; extinderea activității externe prin încheierea de parteneriate cu instituții sau organizații similare din lume, în vederea elaborării de documente de politici și organizării de conferințe internaționale. Regiunea Mării Negre și zona Balcanilor sunt domenii de interes prioritar pentru New Strategy Center.

Disclaimer: Textul acesta conține opiniile și perspectiva personală a autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al New Strategy Center.

Republica Moldova la răscruce: Uniunea Europeană sau Rusia?

Alegeri prezidențiale și referendumul de susținere a integrării Republicii Moldova în UE

Rezultate Turul I

La data de 20 octombrie, Republica Moldova a organizat primul tur al alegerilor prezidențiale, concomitent cu un referendum ce vizează modificarea Constituției, demers care să sublinieze angajamentul ireversibil al țării pentru aderarea la Uniunea Europeană. Datele preliminare furnizate de Comisia Electorală Centrală (CEC) indică o prezență la vot de 51,68% pentru alegerile prezidențiale,¹ depășind ratele de participare din primul tur al scrutinelor prezidențiale din 2016 (49,19%) și 2020 (48,54%). O mobilizare sporită a fost înregistrată și în rândul cetățenilor moldoveni din diaspora, unde 240.548 de alegători s-au prezentat la urne, apropiindu-se de recordul stabilit în turul al doilea al alegerilor prezidențiale din 2020, când au votat 263.177 de persoane.²

După închiderea urnelor de vot în Republica Moldova, la Chișinău s-a instaurat o atmosferă de euforie, alimentată de prezența ridicată la vot și de corelarea acesteia cu sondajele preelectorale. Acestea conturau un scenariu favorabil în care Maia Sandu ar fi avut șanse să câștige, chiar dacă la limită, încă din primul tur al alegerilor prezidențiale. Totuși, odată cu începerea numărării voturilor, rezultatele au fost contrare așteptărilor generale. Conform datelor preliminare ale CEC, după prelucrarea a 100% din secțiunile de vot, Maia Sandu, președintele pro-occidental în exercițiu, a obținut 42,45% din voturi, urmată de Alexandr Stoianoglo, candidatul susținut de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), cu 25,98%. Pe locul al treilea s-a clasat Renato Usatîi, liderul Partidului Nostru, cu 13,79%, urmat de Irina Vlah, fostul Bașcan (guvernator) al Găgăuziei, cu 5,38%, și Victoria Furtună, care a obținut 4,45%.³ Toți acești candidați au contestat politica Maiei Sandu și sunt susținuți de partide pro-ruse sau au avut un discurs pro-Rusia în campania electorală. În consecință, pe 3 noiembrie va avea loc al doilea tur al alegerilor prezidențiale, în care se vor confrunta Maia Sandu și Alexandr Stoianoglo.

¹ „Prezență record de peste 51,5% la alegerile și referendumul pro-UE din Republica Moldova”, *Digi24*, 20 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/prezenta-record-de-pest-514-la-alegerile-si-referendumul-pro-ue-din-republica-moldova-2975649>

² Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova, „Prezență la vot”. Accesat la: <https://pv.cec.md/cec-template-presidential-presence.html>

³ Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova, „Rezultate preliminare Alegeri Prezidențiale”. Accesat la: <https://pv.cec.md/cec-template-presidential-results.html>

Rezultate preliminare

Total

2219 (100%) 2219

Procese-verbale

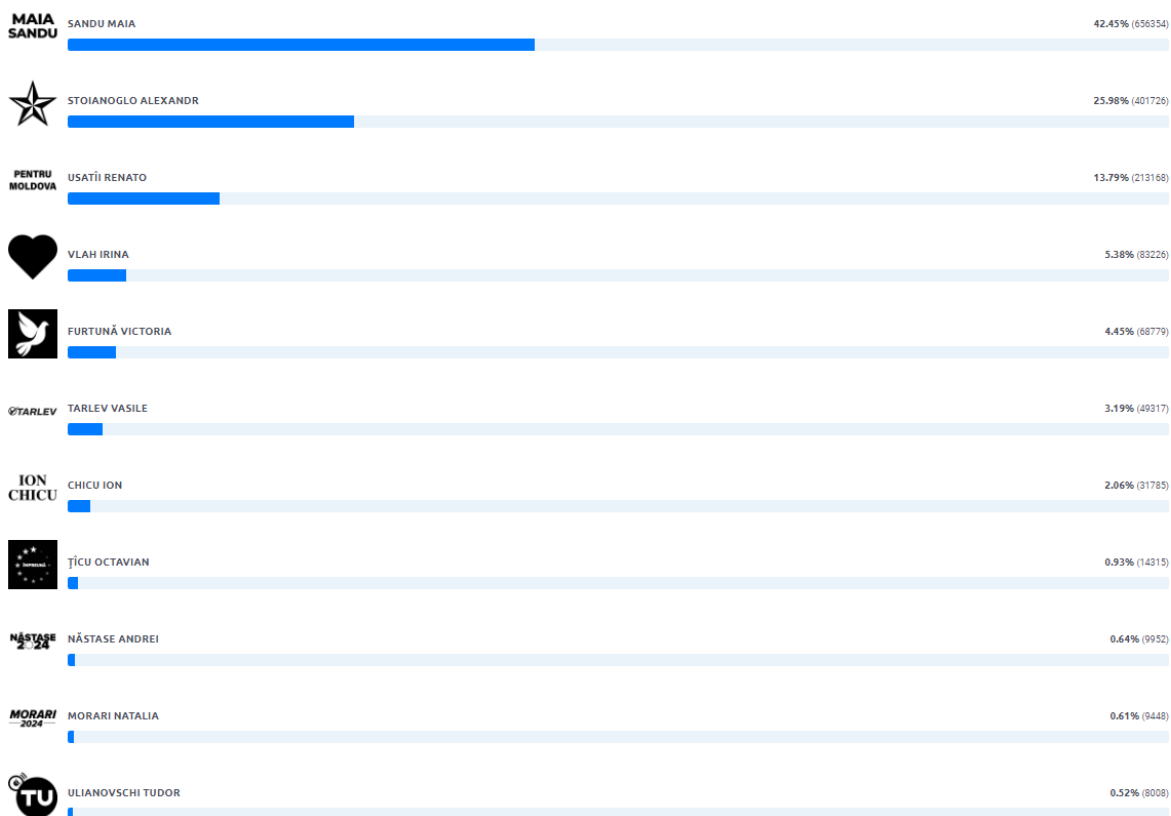

Figura 1. Rezultate preliminare Alegeri Prezidențiale
Sursă: Comisia Electorală Centrală

Comparând rezultatele preliminare ale alegerilor prezidențiale cu sondajele de opinie preelectorală, se remarcă o discrepanță majoră între predicțiile inițiale și scorurile candidaților.⁴ Această diferență, în special în cazul lui Alexandr Stoianoglo, care era cotate la un scor de 9-11% în sondaje,⁵ și a obținut 26% din voturi, arată o capacitate de mobilizare exemplară a rețelelor din voturi gestionate de oamenii rușilor. Este important de menționat că, doar cu două zile înainte de alegeri, pe grupurile de Telegram utilizate de rețeaua oligarhului pro-rus Ilan Șor pentru coordonarea acțiunilor, a fost difuzat un mesaj audio în care acesta își îndemna susținătorii să voteze pentru Alexandr Stoianoglo.⁶

⁴ CBS-Research, „Sondaj socio-politic: Octombrie 2024”, *WatchDog*, 17 octombrie 2024. Accesat la: <https://watchdog.md/wp-content/uploads/2024/10/Sondaj-Octombrie-2024.pdf>

⁵ „Sondaj iDATA | Maia Sandu ar câștiga alegerile prezidențiale, dacă acestea ar avea loc mâine”, *Radio Chișinău*, 17 octombrie 2024. Accesat la: <https://radiochisinau.md/sondaj-idata-maia-sandu-ar-castiga-alegerile-prezidentiale-daca-acestea-ar-avea-loc-maine---202416.html>

⁶ Dumitru Ciorici, „Comandă de la Moscova în rețeaua lui Șor”, *Postare Telegram*, 18 octombrie 2024. Accesat la: <https://t.me/DumitruCiorici/16540>

Rezultate Referendum

Referendumul constituțional din Republica Moldova a înregistrat o prezență la vot de 49,81%, mobilizând la urne aproximativ 1,47 milioane de cetățeni, depășind pragul de validare de 33,3%.⁷ Rezultatele preliminare, bazate pe numărarea a 100% din secțiile de vot, indică un rezultat extrem de strâns: 50,46% (751.235) dintre voturi au fost exprimate în favoarea modificării Constituției, în timp ce 49,54% (737.639) s-au pronunțat împotriva.⁸

Analiza rezultatelor evidențiază o distribuție geografică inegală a preferințelor de vot pe teritoriul Republicii Moldova, semnalând o polarizare evidentă între nordul și sudul țării, pe de o parte, și centrul, pe de altă parte. Zona de nord și sud a votat împotriva referendumului, în timp ce capitala Chișinău și raioanele (unități administrativ-teritoriale) din centrul țării au votat în favoarea acestuia. Municipiul Chișinău se remarcă printr-o majoritate de 55,98% în favoarea modificării Constituției.⁹ În contrast, în celelalte regiuni ale țării se observă o tendință inversă, cu o preponderență a voturilor împotriva modificării. Mai precis, doar în 8 raioane s-a înregistrat o majoritate în favoarea referendumului, în timp ce în 24 de raioane votul a fost negativ.¹⁰ Un vot negativ a fost exprimat inclusiv în regiuni de la granița cu România, beneficiare ale fondurilor europene, precum Ungheni (56,75% împotriva) sau Cahul (56,19% împotriva),¹¹ ceea ce ridică suspiciunea unor activități de fraudă electorală.

⁷ „Referendum 2024. Rezultatele plebiscitului în raioane”, *Ziarul de Gardă*, 20 octombrie 2024, Accesat la: <https://www.zdg.md/stiri/politic/live-text-referendum-2024-rezultatele-plebiscitului-in-raioane/>

⁸ Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova, „Rezultate preliminare Referendum”. Accesat la: <https://pv.cec.md/cec-template-referendum-results.html>

⁹ „Alegeri prezidențiale și Referendum 2024: Cum s-a votat în municipiul Chișinău. Statistica pe sectoare”, *TV8*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://tv8.md/2024/10/21/infografic-alegeri-prezidentiale-si-referendum-2024-cum-s-a-votat-in-municipiul-chisinau-statistica-pe-sectoare/267944>

¹⁰ „Referendum 2024: Cum au votat moldovenii din țară. Statistica pe raioane”, *TV8*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://tv8.md/2024/10/21/harta-referendum-2024-cum-au-votat-moldovenii-din-tara-statistica-pe-raioane/267938>

¹¹ „Ungheni și Cahul, două orașe care au beneficiat de cele mai multe proiecte UE, au votat NU la referendum”, *Ziarul de Gardă*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.zdg.md/stiri/ungheni-si-cahul-doua-orase-care-au-beneficiat-de-cele-mai-multe-proiecte-ue-au-votat-nu-la-referendum/>

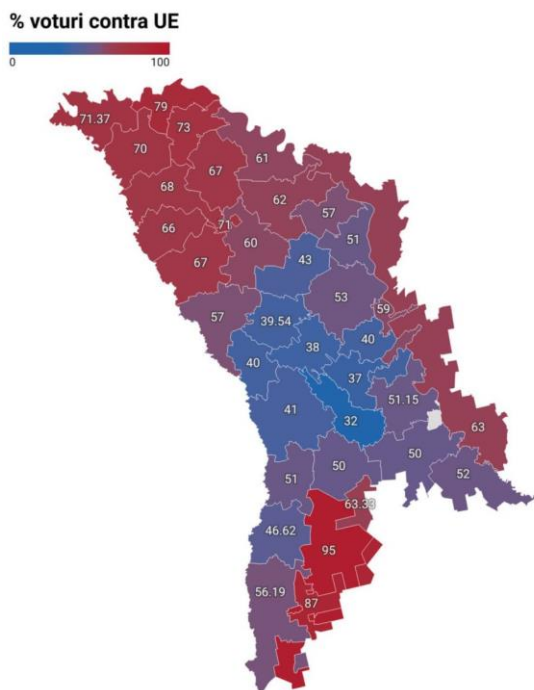

Figura 2. Procente voturi împotriva modificării
Constituției
Sursă: Ștefan Grigorița

Rezultate Referendum 2024

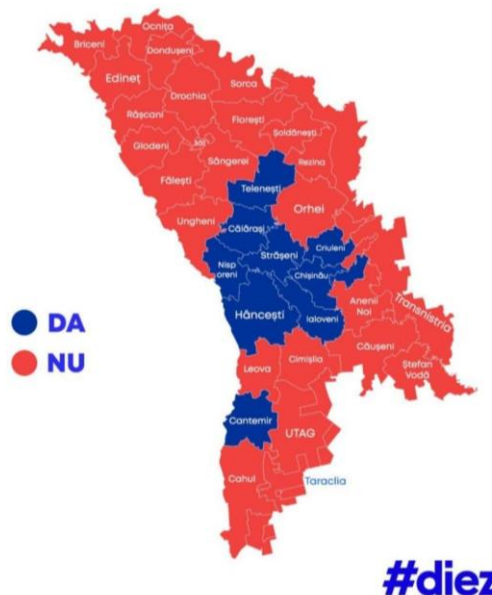

Figura 3. Rezultate referendum pe regiuni
Sursă: Diez.md

În municipiul Bălți, al treilea oraș ca mărime din Republica Moldova, 70,58% dintre participanți s-au pronunțat împotriva modificării Constituției.¹² În Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia, opoziția la Uniunea Europeană a fost covârșitoare, cu 94,83% voturi împotriva. De subliniat că și votanții din regiunea transnistreană s-au dovedit mai pro-europeni decât cei din Găgăuzia sau Bălți, 37,44% dintre cei 15.526 cetățeni cu domiciliul în Transnistria care au participat la vot susținând modificarea Constituției.

Referendumul a reușit, în fapt, prin sprijinul semnificativ din partea diasporei, care a votat masiv pentru, 76,96% dintre voturi fiind favorabile modificării Constituției, inversând astfel rezultatul negativ înregistrat în țară.¹³

¹² „Referendumul la Bălți: prezență mai scăzută decât în Transnistria – sub 30% au votat DA”, *TVN.md*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://tvn.md/vox-pop-baltiul-a-votat-mai-pasiv-decat-transnistria-nici-30-din-balteni-nu-au-votat-da-la-referendum/>

¹³ Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova, „Rezultate preliminare Referendum”. Accesat la: <https://pv.cec.md/cec-template-referendum-results.html>

Rezultate preliminare Externe

231 (100%) 231

Procese-verbale

235503

Total voturi valide

Susțineți modificarea Constituției în vederea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană?

Figura 4. Rezultate preliminare Referendum
Sursă: Comisia Electorală Centrală

Războiul hibrid rusesc

Rezultatul referendumului a fost influențat de o serie de factori, printre care se remarcă o campanie amplă de dezinformare și ingerințe externe, orchestrate de Federația Rusă, și puse în practică mai ales de structurile gestionate de oamenii lui Ilan Șor. Acest război hibrid la scară largă, aplicat într-un stat mic precum Republica Moldova, au exercitat o influență considerabilă asupra opiniei publice, iar instituțiile de aplicare a legii s-au dovedit depășite de amploarea fenomenului de mită electorală.

Rezultatele referendumului au fost sub previziunile sondajelor preelectorale, care indicau un sprijin de 63,5% pentru aderarea la Uniunea Europeană.¹⁴ Se constată că asocierea procesului de integrare europeană cu demersul de modificare a Constituției a generat reticență în rândul unei părți importante a populației. Această tendință a fost amplificată de narațiuni propagandistice intense exprimate de forțele pro-ruse, precum scenariile alarmiste privind implicarea Republicii Moldova în războiul din Ucraina sau escaladarea conflictului transnistrean,¹⁵ vânzarea terenurilor agricole către străini odată cu aderarea la UE,¹⁶ precum și percepția unei amenințări la adresa valorilor tradiționale, amenințate de promovarea agendei LGBT.¹⁷ Propagarea acestor teme, cu o intensitate greu de imaginat, pe toate canalele de distribuție posibile de către agenții de influență ai Rusiei, a influențat rezultatele finale.

¹⁴ CBS-Research, „Sondaj socio-politic septembrie 2024”, *WatchDog*, 17 octombrie 2024. Accesat la: <https://watchdog.md/wp-content/uploads/2024/10/Sondaj-Octombrie-2024.pdf>

¹⁵ „Fals promovat de propaganda Rusiei: Moldova va fi atrasă în război dacă va adera la UE” *TV8*, 2 octombrie 2024. Accesat la: <https://tv8.md/2024/10/02/video-fals-promovat-de-propaganda-rusiei-moldova-va-fi-atrasa-in-razboi-daca-va-adera-la-ue/266576>

¹⁶ „Președinta Maia Sandu și Prim-ministrul Dorin Eecan dezmint acuzațiile privind posibila vânzare a terenurilor către cetățeni străini”, *Infotag*, 30 septembrie 2024. Accesat la: <https://www.infotag.md/economics-ro/319191/>

¹⁷ Eugenia Apostu, „Trei zile de post și „rugăciune spornică” împotriva interzicerii Mitropoliei Moldovei”, *Radio Europa Liberă Moldova*, 25 septembrie 2024. Accesat la: <https://moldova.europalibera.org/a/trei-zile-de-post-si-rugaciune-spornica-impotriva-interzicerii-mitropoliei-moldovei/33134755.html>

Moscova, prin intermediul grupării Șor, a acționat în două direcții, răspândirea dezinformării și coruperea electoratului.¹⁸ Investigații jurnalistice bine documentate arată modul în care gruparea Șor a recrutat și recompensat financiar persoane cu o stare economică precară pentru a vota împotriva referendumului pro-UE și a președintei Maia Sandu, dar și pentru recrutarea de noi membri. Inițial, activiștii partidului primeau bani cash pentru activitățile lor, însă, conform investigației, în ultima perioadă, sumele au început să fie transferate în conturi bancare deschise la Promsvyazbank, o bancă rusă condusă de Piotr Fradkov, fiul fostului premier și fost șef al Serviciului de Informații Externe al Federației Ruse, Mikhail Fradkov.¹⁹ Eficacitatea acestor tactici subversive este amplificată de contextul socio-economic precar din Republica Moldova, caracterizat de salarii și pensii minime foarte scăzute (220 euro, respectiv 135 euro), ceea ce sporește vulnerabilitatea populației la manipulare și corupție, mai ales în zonele rurale ale țării.

Imediat după apariția primelor rezultate preliminare, Maia Sandu a declarat că Republica Moldova s-a confruntat în ziua alegerilor și în ultimele luni cu un atac fără precedent asupra democrației. Potrivit acesteia, amploarea fraudei electorale a fost fără precedent, existând informații conform cărora grupul criminal Șor ar fi avut ca obiectiv coruperea a 300.000 de voturi.²⁰ Cu puțin timp înaintea alegerilor, Viorel Cernăuțeanu, șeful Inspectoratului General de Poliție, declarase înainte de alegeri că doar în luna septembrie au fost transferați în Republica Moldova 15 milioane de dolari din Federația Rusă, bani destinați coruperii electoratului, beneficiari fiind peste 130.000 de persoane.²¹

Cu trei zile înainte de alegeri, autoritățile de la Chișinău au anunțat identificarea a peste 100 de tineri care ar fi fost antrenați în Federația Rusă și în țări din Balcani (Serbia și Bosnia - Herțegovina) pentru a genera incidente după alegeri și a provoca forțele de ordine, acest plan fiind atribuit grupării lui Ilan Șor. Poliția a publicat înregistrări video filmate cu camere ascunse, realizate în timpul unor asemenea antrenamente, unde tinerii apar într-o sală de curs simulând proteste și scandând lozinci precum „limba noastră e rusa”, „nu cetățeniei duble” și „nu vrem în

¹⁸ Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, „Evaluarea implicării Federației Ruse în procesele electorale din Republica Moldova în 2024-2025”, 5 martie 2024. Accesat la: <https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/Scenarii%20de%20influen%C8%9B%C4%83%202024-2025.pdf>

¹⁹ Măriuța Nistor, „În slujba Moscovei. Trei luni printre „robii” lui Șor. Investigație ZdG sub acoperire”, *Ziarul de Gardă*, 11 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.zdg.md/investigatii/ancheta/video-in-slujba-moscovei-trei-luni-printre-robii-lui-sor-investigatie-zdg-sub-acoperire/>

²⁰ „Briefing de presă susținut de candidata la funcția de președinte al Republicii Moldova, Maia Sandu, după închiderea secțiilor de votare”, *Privesc.eu*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://privesc.eu/arhiva/107250/Briefing-de-presa-sustinut-de-candidata-la-functia-de-presedinte-al-Republicii-Moldova--Maia-Sandu--dupa-inchiderea-sectiilor-de-votare>

²¹ „15 milioane de dolari transferați din Rusia pentru coruperea alegătorilor din Republica Moldova.” *IPN.md*, 3 octombrie 2024. Accesat la: https://www.ipn.md/ro/15-milioane-de-dolari-transferati-din-rusia-pentru-coruperea-8013_1107753.html

Europa”. Un alt material video, care ar ilustra o tabără de instruire din Balcani, prezintă tineri învățând să confecționeze explozibili și să utilizeze drone.²²

Deși rezultatul referendumului este favorabil modificării Constituției, participarea semnificativă a diasporei, care a înclinat balanța spre un vot pozitiv, a început deja să fie exploatată de actorii politici pro-ruși, inclusiv de oficiali din Federația Rusă, pentru a contesta legitimitatea rezultatului. Dmitri Peskov, purtătorul de cuvânt al Kremlinului, a afirmat că ”în contextul represiunii politice și al restricționării libertății presei, există o opoziție internă considerabilă față de ideologia președintei Maia Sandu”.²³ De asemenea, posturile de televiziune din Federația Rusă au inițiat o campanie de discreditare a alegerilor din Republica Moldova, promovând acuzații de fraudă electorală pe scară largă, în special în rândul diasporei. Un reportaj difuzat de Channel One (Pervii Kanal) la ora 09:00 a menționat că, după procesarea a 90% din buletinele de vot, 53% dintre voturi erau împotriva integrării europene, însă, odată cu sosirea datelor din secțiile de votare din străinătate, rezultatele au început să se echilibreze.²⁴ Reportajul a inclus imagini de la secțiile de votare din Italia, Marea Britanie și România, insinuând că alegătorii au fost transportați organizat la urne.

Finala alegerilor prezidențiale. Cine este Alexander Stoianoglo.

Figura 5. Maia Sandu și Alexander Stoianoglo, contracandidați în turul II al alegerilor prezidențiale din Republica Moldova

Sursă: Radio Chișinău

²² Iurie Rotari, „Autoritățile arestează patru tineri și anchetează alți 100 pentru pregătirea de „destabilizări”, după antrenamente în Rusia și Balcani”, *Radio Europa Liberă Moldova*, 17 octombrie 2024. Accesat la: <https://moldova.europalibera.org/a/autoritatile-aresteaza-patru-tineri-si-documeteaza-alti-100-pentru-pregatirea-de-destabilizari-dupa-antrenamente-in-rusia-si-balcani-/33162084.html>

²³ „The Kremlin noted a significant number of opponents of Sandu's course in Moldova”, *Interfax*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.interfax.ru/russia/987746>

²⁴ „Russian TV channels began to discredit Moldovan elections with reports of “mass falsifications”, *Agentstvo*, 21 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.agents.media/rossijskie-telekanaly-nachali-diskreditirovat-vybory-v-moldove-soobshheniyami-o-massovyh-falsifikatsiyah/>

Alexandr Stoianoglo, candidatul susținut de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), condus de Igor Dodon, era cotate înainte de alegerile de duminică cu maxim 11% în sondaje, unele plasându-l chiar pe locul al treilea, după Renato Usatii.²⁵ Între 2009 și 2014, Alexandr Stoianoglo a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova, reprezentând Partidul Democrat, condus de oligarhul Vlad Plahotniuc. În perioada 2009-2010, a ocupat funcția de vicepreședinte al Parlamentului, iar în al doilea mandat a deținut poziția de președinte al Comisiei parlamentare pentru securitatea statului, apărare și ordine publică. În 2015, a candidat pentru funcția de bașcan al UTA Găgăuzia, fiind de origine etnică găgăuz, clasându-se pe locul șase.²⁶

În 2019, Alexandr Stoianoglo a fost numit procuror general prin decret prezidențial emis de Igor Dodon, în urma unui concurs organizat de Consiliul Superior al Procurorilor.²⁷ În 2021, după ce Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) a obținut majoritatea parlamentară, Stoianoglo a fost suspendat din funcție și arestat în cadrul unei investigații penale, fiind acuzat de abuz în serviciu, corupție pasivă și declarații false. În 2023, Maia Sandu l-a demis oficial din funcția de procuror general. În același an, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a constatat că autoritățile din Republica Moldova i-au încălcat drepturile lui Stoianoglo prin suspendarea din 2021, deoarece nu i s-a oferit posibilitatea de a contesta decizia.²⁸

Una dintre acuzațiile care îi afectează imaginea publică este presupusa sa legătură cu omul de afaceri Veaceslav Platon. În aprilie 2017, Judecătoria Chișinău l-a condamnat pe Platon la 18 ani de închisoare pentru escrocherie și spălare de bani în proporții deosebit de mari.²⁹ În 2020, Platon a fost eliberat din detenție în urma unui demers inițiat de Stoianoglo, care la acea vreme ocupa funcția de Procuror General. Ulterior, Platon a fugit în Marea Britanie.³⁰

²⁵ „Sondaj iDATA | Maia Sandu ar câștiga alegerile prezidențiale, dacă acestea ar avea loc mâine”, *Radio Chișinău*, 17 octombrie 2024. Accesat la: <https://radiochisinau.md/sondaj-idata-maia-sandu-ar-castiga-alegerile-prezidentiale-daca-acestea-ar-avea-loc-maine---202416.html>

²⁶ Măriuța Nistor, „Procuror, inculpat, candidat. Cine este Alexandr Stoianoglo, candidatul PSRM la Prezidențiale”, *Ziarul de Gardă*, 7 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.zdg.md/investigatii/dosar/video-procuror-inculpat-candidat-cine-este-alexandr-stoianoglo-candidatul-psrm-la-prezidentiale/>

²⁷ Cornelia Cozonac, „PREZIDENȚIALE- 2024// Alexandr Stoianoglo: dosarele penale, prietenia cu Platon și falsurile despre război”, *Anticorupție.md*, 18 octombrie 2024. Accesat la: <https://anticoruptie.md/ro/electorala-2016/prezidentiale-2024-alexandr-stoianoglo-dosarele-penale-prietenia-cu-platon-si-falsurile-despre-razboi>

²⁸ Nadejda Coptu, „Fostul procuror general câștigă la CEDO”, *Radio Europa Liberă Moldova*, 24 octombrie 2023. Accesat la: <https://moldova.europalibera.org/a/fostul-procuror-general-castiga-la-cedo/32651589.html>

²⁹ „Veaceslav Platon, condamnat la 18 ani de închisoare. Omul de afaceri a fost lipsit de ultimul cuvânt”, *Anticorupție.md*, 20 aprilie 2017. Accesat la: <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/veaceslav-platon-condamnat-la-18-ani-de-inchisoare-omul-de-afaceri-a-fost-lipsit-de-ultimul-cuvant>

³⁰ Viorica Mija, „Eliberarea lui Platon: restart în dosarul fostului procuror general, Alexandr Stoianoglo”, *Anticorupție.md*, 11 iulie 2024. Accesat la: <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/eliberarea-lui-platon-restart-in-dosarul-fostului-procuror-general-alexandr-stoianoglo>

În mai 2024, la inițiativa fostei jurnaliste și candidate la alegerile prezidențiale, Natalia Morari (partenera lui Veaceslav Platon), mai mulți politicieni de opoziție s-au reunit pentru a discuta desemnarea unui candidat unic la alegerile prezidențiale. Printre participanți s-au numărat Igor Dodon, Ion Chicu, Irina Vlah și Tudor Ulianovschi. În acea perioadă au circulat zvonuri conform cărora fostul procuror general, Alexandr Stoianoglo, ar putea fi o opțiune pentru această candidatură, însă discuțiile nu au dus la un consens, cel puțin la nivel public.³¹

Deși în 2021, Stoianoglo nu ezita să-l numească pe Șor „liderul grupului criminal organizat Șor” de la tribuna Parlamentului, într-un interviu acordat cu câteva zile înainte de alegeri, el a declarat că, deși Șor este unul dintre beneficiarii furtului miliardului din sistemul bancar moldovenesc, nu îl poate considera infractor în lipsa unei condamnări oficiale.³²

Concluzii

Rezultatele referendumului și ale primului tur al alegerilor prezidențiale arată o stare de nemulțumire față de actuala guvernare și Maia Sandu, generată de erodarea firească a guvernării într-un context economic și geopolitic deosebit de dificil, marcat de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. În același timp trebuie să fim conștienți că acum se desfășoară în Republica Moldova una dintre cele mai ample operațiuni desfășurate de serviciile secrete ruse, în principal de FSB, Republica Moldova fiind în aria sa de responsabilitate. Victoria la limită a referendumului va avea impact direct asupra turului II al alegerilor prezidențiale. Pentru actuala președintă, câștigarea alegerilor va fi o provocare semnificativă, având în vedere mobilizarea masivă a candidaților pro-ruși împotriva sa. Practic, Maia Sandu va fi singură împotriva tuturor, iar Rusia va investi mult pentru a arăta că poate determina înfrângerea actualului președinte al Republicii Moldova, susținut puternic de toți liderii occidentali. Cu votul pro-european situat sub 51%, este esențială o strategie axată pe mobilizarea electoratului urban și a regiunilor cu afinitate pro-europeană, dar cu prezență scăzută sau dubioasă la vot în primul tur. Autoritățile din Republica Moldova vor trebui să încerce să destructureze unele rețele de criminalitate organizată care au acționat eficient pentru a cumpăra voturi, pentru a inhiba acțiunile ilegale ale grupărilor favorabile Moscovei. Uniunea Europeană și SUA trebuie să-și arate sprijinul concret, venind la Chișinău pentru a sublinia că o susțin pe Maia Sandu. În acest context, rolul diasporei devine crucială pentru a contracara printr-o mobilizare exemplară tentativele de fraudare a votului pe plan intern.

Un succes al forțelor pro-ruse în Moldova pentru a respinge referendumul ar fi putut descuraja opoziția din Georgia, țară unde vor avea loc alegeri parlamentare la 26 octombrie. De asemenea, rezultatul alegerilor din Republica Moldova

³¹ „Opoziția, adunată la aceeași masă pentru a hotărî dacă va avea un candidat comun la alegerile pentru funcția de președinte”, *Ziarul de Gardă*, 19 mai 2024. Accesat la: <https://www.zdg.md/stiri/politic/opozitia-adunata-la-aceeasi-masa-pentru-a-hotari-daca-va-avea-un-candidat-comun-la-alegerile-pentru-functia-de-presedinte/>

³² „Who Stojanoglo serves. Dissection of the RTVI interview | Nokta Live”, *Nokta.md*, 4 octombrie 2024. Accesat la: <https://www.youtube.com/watch?v=X80dccQ-2Po&t=577s>

generează îngrijorare la Kiev, deoarece o potențială victorie a unui președinte pro-rus ar priva Ucraina de singurul său vecin din afara UE și NATO care menținea o atitudine favorabilă față de Ucraina, celălalt vecin, Belarus, fiind aliat fidel Rusiei.

Aceeași îngrijorare se înregistrează și în România, țară UE și NATO vecină Republicii Moldova, între cele două state existând relații istorice, culturale, politice și economice speciale. O înfrângere a Maiei Sandu ar putea genera o deteriorare a relațiilor bilaterale, așa cum s-a întâmplat când la Chișinău erau președinții pro-ruși Vladimir Voronin sau Igor Dodon .

Rusia se va concentra acum pentru a împiedica re alegerea Maiei Sandu, în turul 2, în 3 noiembrie. O victorie la limită a acesteia nu va intimida Rusia, care mai are o a doua șansă, la alegerile parlamentare de anul viitor, de a submina parcursul pro-european al Republicii Moldova. Exemplul Georgiei este elocvent, unde președintele pro-occidental al Georgiei este izolat politic, iar guvernul are o atitudine binevoitoare față de Rusia, temporizând reformele și adoptând inițiative controversate ce îndepărtează țara de UE și SUA. Va fi o mare provocare pentru actualul partid de guvernământ din Republica Moldova, PAS, girat de Maia Sandu, nu doar să câștige alegerile, dar mai ales să aibă posibilitatea de a forma o majoritate în Parlament în jurul unui program reformist, care să continue procesul de aderare al țării la Uniunea Europeană.

Rezultatul referendumului din Republica Moldova reflectă însă și un clivaj în societate, dincolo de acțiunile evidente ale Rusiei de subminare a procesului electoral. Reformele necesare aderării la UE sunt dureroase, iau timp și necesită un consens politic ce depășește un ciclu electoral. Fără suportul constant și consistent al UE, un asemenea proces de reforme poate deveni reversibil, mai ales când este sabotat în permanență de Rusia, care menține încă numeroase pârgii de influență, create în decenii de dominație.

